

Májusi tennivalók a legelőn

Legelőink minőségi követelményeihez elengedhetetlen annak a szem előtt tartása, hogy állataink kedveljék, s így szívesen fogyasszák az általunk telepített, illetve gondozott gyepterületet, legelőt. De nem szabad figyelmen kívül hagyni a gyeplévények ökológiai igényét és a rágást, tiprást, taposást bíró képességét sem. Az ízletesség, a kedveltség számos tényezőtől függhet, és a különböző fekvésű területeken különböző lehet.

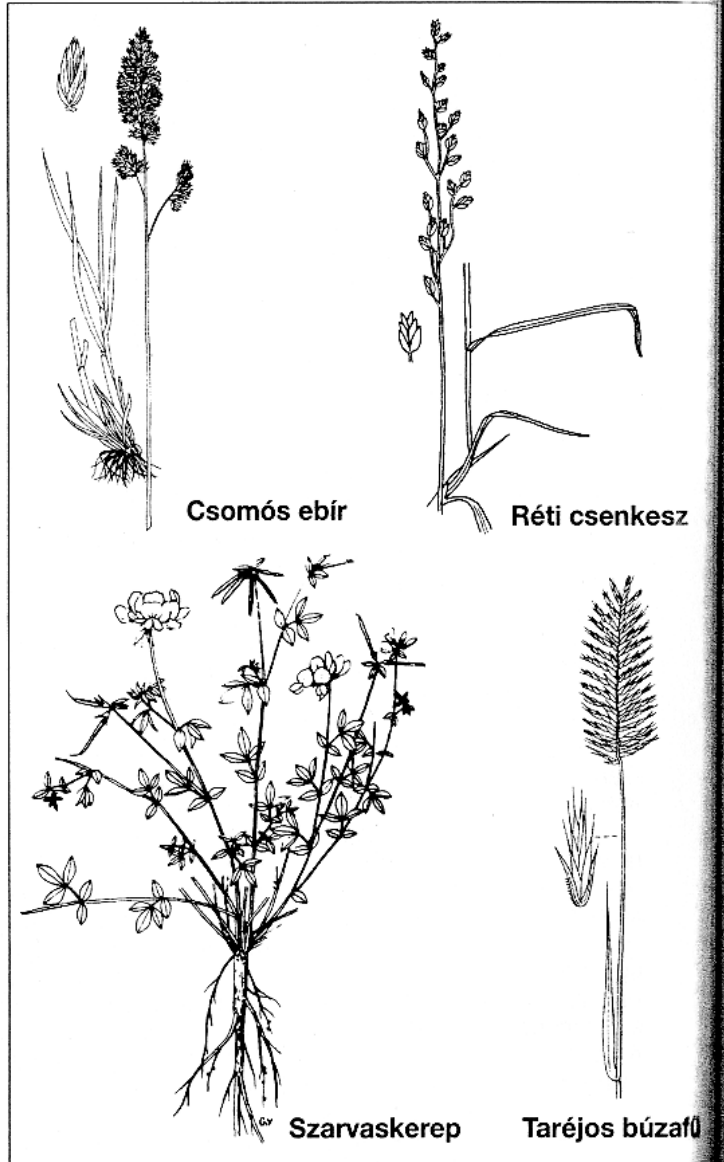
A kedveltséget befolyásolja az adott terület gyomboritottsága, növényeinek fenofázisa, változatossága, faja, fajtája és a növények tápanyag-utánpótlása is.

Más az ízlésük

A gödöllői kutatások eredménye szerint a szarvasmarhák legkedveltebb növényei a taréjos búzafű, a réti csenkesz, a szarvaskerep és a csomós ebir volt, míg közepesen legelték a réti perje, a magyar rozsnok és a fehérhere növényeket, valamint nem szívesen ették a zöld pántlikafüvet, a nádas csenkeszt, az angol perjét és a vörös csenkeszt. Juhlegeltetés során a lucerna, a csomós ebir, a réti perje bizonyult kedveltnek, míg nem legelték a sovány csenkesz és a nádas csenkesz növényfajokat (Barcsák 1994, 1996). A lovak számára a leginkább került pázsitfű, nádképű csenkesz, míg a legízletesebb az angol perje, a taréjos búzafű és a magyar rozsnok. Ha tehetjük, a fentiek figyelembe vételével ajánlott legelőinket felosztani különböző állatfajaink közt.

Az általunk végzett kísérleteinkben megfelelő nyersfehérje-tartalma a telepített illetve a rendszeresen legelt terület mintáinak volt. A telepített, rendszeresen legeltetett gyepek pázsitfű állományának nyersfehérje-tartalma még a laktáció első felében levő kancák szükségleteit is tökéletesen kielégítette. De itt már az energiatartalom nagyon alacsony volt a laktáció vagy akár a könnyű munka igényeihez képest, ezért a fehérje-energia arány eltolódott.

Lovainkat nem szükséges olyan legelőkre kivinni, melyeken nagy arányban találhatók a pillangósok, mert a telepített legelők fehérje-ellátottsága kielégítő, sőt sokszor nagyobb a kelő mértéknél, így a fehérje-energia arány eltolódik, ami miatt kiegészítő, energiában gazdag abraktakarmány etetése válik szükségessé. Foszfor pótlása gyakran célszerű lehet a legeltetéses lótarítás során. (Mért mintákból következtetve). A legelők gyeppállományának emészthető energiatartalma sok esetben igen alacsony a lovak, s még a létfenntartáshoz is sok esetben kiegészítő energiában gazdag takarmány, abrak adása szük-

A szarvasmarhák legkedveltebb növényei: a taréjos búzafű, a réti csenkesz, a szarvaskerep és a csomós ebir

séges. Kismértékű fehérjefölösleg lovaknál nem jár káros hatással, de a szükségleteket 25%-kal meghaladó fehérjebevitel már a növekedés visszafogását okozhatja (Meyer 1986). Pillangósokkal tarkított legelőinken, ha ez lehetséges, inkább tejelőmarha-állományunkat legeltessük.

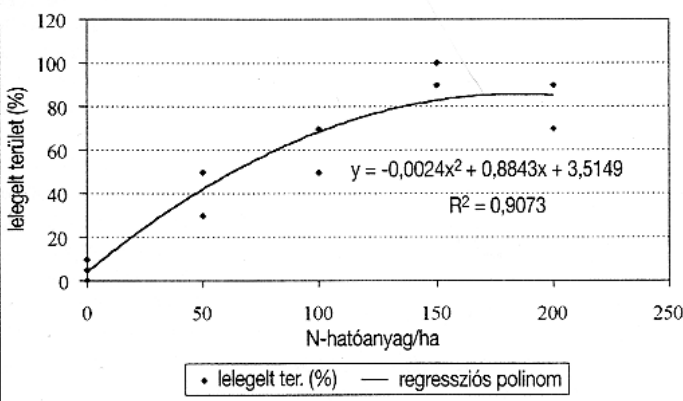
Kísérleteinkben a N-hatóanyag kijuttatása pozitívan befolyásolja a legelő kedveltségét a lovak számára. A homokos talajon a vizsgált tartományon belül (0–200 kg N-hatóanyag/ha) sikerült meghatározni azt a pontot mellynél tovább nem érdemes növelni a N-hatóanyag mennyiségét. Ez a pont a száraz fekvésű, homokos, vályog talajon 160 kg N-hatóanyag/ha volt. A nitrogén hatóanyag befolyás az ízletességre nem volt tapasztalható a limoszin szarvasmarhák esetében.

Tavaszi nitrogén-műtrágyázás

A legelőgazdálkodásban fontos pázsitfűfélék legfontosabb tápanyaga a nitrogén, melyet többféleképpen, de legegyszerűbben N-műtrágya formájában juttathatunk ki.

A legelt területek borított adataiból körvonalazódni látszik, hogy éles határ a kedveltség szempontjából a nitrogén nem kapott és a műtrágyázott területek közt volt. De kísér-

A kedveltség alakulása N-műtrágyázás hatására (lólegelő)

határ, található az 50 és 100 kg N hatóanyag/ha-ral kezelt területek között is.

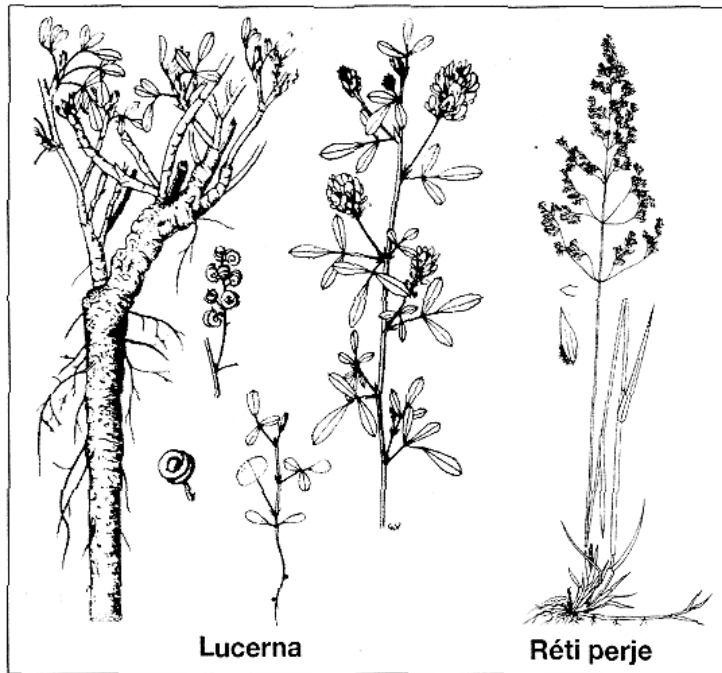
Gazdaságossággal a N-hatóanyag kijuttatása izletességi szempontból nem meghatározó tényező. A gazdaságossági optimum határ magasabban van, mint a zöldfű termést növelő képesség optimum határa (120 kg/ha N-hatóanyag).

De nem szabad elfelejtkezni arról sem, hogy a pázsitfűfélék nyersfehérje-tartalma a talajra kijuttatott N-hatóanyag növelésekor emelkedik. Ez az emelkedés telítődési görbét mutat. Mind a nyersfehérje, mind az energia (DE) tartalmában növekedés figyelhető meg. De az energia-tartalom kevésbé nő így a fehérje/energia hányados egyre nagyobb lesz. A nyersrost-tartalom a nitrogén műtrágyázás hatására viszont jelentősen csökken!

Kaszálások, gyomirtó kaszálások

Kaszálásoknál néhány alapvető szabályt kell betartanunk. Az első kaszálás időpontja május 25-30 közt van. Ez a terület elhelyezkedésétől is függ. Száraz területeken gyakran „összekaszálást” kell alkalmaznunk. Az első két kaszálást egy időpontra tesszük június második dekádjában. Erre azért lehet szükségünk, mert száraz területeinken gyakran a második kaszálás eredménye túl kicsi lenne, tehát az egész takarmány-előállítás nem gazdaságos. Főlegesen alkalmazott összekaszálás sem célszerű, mert ekkorra már a pázsitfűfélék gyakran teljes érésben vannak. Így takarmányértékük kisebb, mint bugahányás kezdetekor. Akkor éri meg az adott területet lekaszálni, szénát előállítani belőle, ha egy négyzetméterről legalább 1 kg zöldfű takarítható be.

Ne kaszáljunk, még lehetőleg gyomirtó kaszálást se végezzünk május 15-e előtt! Kaszáláskor 3-6 cm-es tarlót hagyjunk. Amennyiben túl mélyen vág, vagy már esetleg szinte szánt a kaszakés, akkor a fűfélék bokrosodási csomója sérül. Így ezeknek a regenerációs képességét visszafogjuk. Ekkor már kevésbé viselik el a szárazságot, későbbiekben a fűgúst, tiprást. A regenerációs idő megnövekedésével a szárazságra később tudunk állato-

A juhok legizletesebbnek a lucernát, a csomós ebírt és a réti perjét tartják

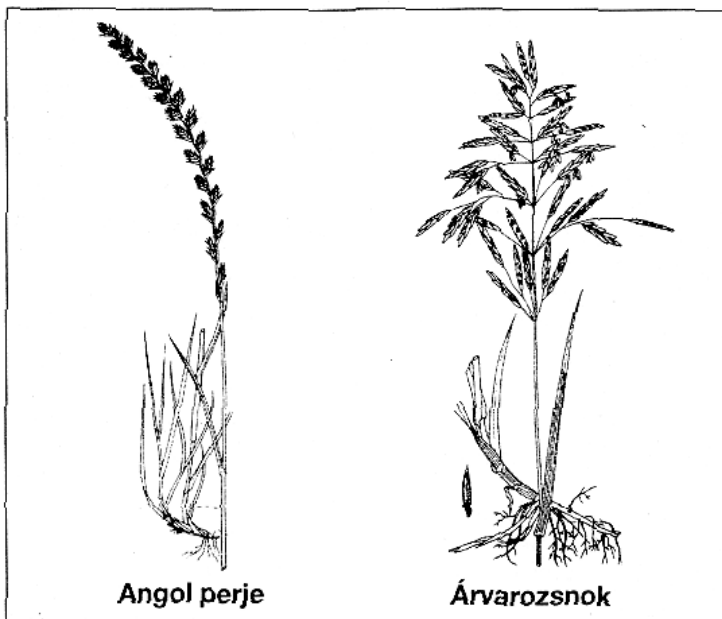
kat hajtani, vagy újra kaszálni. Sőt még a gyomosodást is elősegíthetjük ezzel!

Mérgező növények

A mérgező növények az abszolút gyomnövények csoportjába tartozó növények. Veszélyességük függ a növény fajtától, a növényi résztől; az elfogyasztó állat fajtától, fajtájától, korától és tapasztalatától. Éves periódusban nézve a legveszélyesebb időpont az első kihajtási időpont(ok). Ekkor a zöldre kiéheztetett állatok válogatás nélkül legelhetnek. Számos mérgező növény megtartja káros hatását

száritva is. Ezek főleg a mérgező alkaloidokat tartalmazó gyomok. Míg pl. a glikozidák száritás során elbomlanak.

A súlyosabb mérgezéseket elkerülhetjük, ha az állatokat rövidebb ideig engedjük lakmározni. Így a kisebb mérgezési tünetek miatt, melyek erősen kihatnak közérzetükre, megfontolják a legközelebbi alkalomkor, hogy a jellegzetes szagú, ízű növényt elfogyasszák. Szépen lassan tapasztalatot szereznek. A szénák, az erjesztett takarmányok, szecskázott zöldfű esetében, viszont vigyáznunk kell, mert ott már az állatok jóval kisebb mértékben tudnak válogatni! Egyes mérgező növények

A lovak által szívesen fogyasztott növények: angol perje, taréjos búzafű, magyar roznok

(pl.: tavaszi hérics) száritás után elveszítik jellegzetes szagukat.

Mérgező növények jelenléte ellen védekezhetünk vízrendezéssel, gyomirtó kaszállással, vegyszeres gyomirtással. Ne feledjük a megfelelő tápanyag-gazdálkodás is visszaszorítja a gyomosodást, a mérgező növényeket! Ugyanis a nagyobb N-hatóanyag-tartalom (nitrogén műtrágyázás) megerősíti a pázsitfűveinket, s számos esetben visszaszorítja a mérgező növényeket is. A megerősödött pázsitfűveinknek tovább növekszik az elnyomó készsége is!

Szénák

Néhány szót kell ejtenünk a szénákról is. A szénakészítés ősi mesterség, de mivel ennyire egyértelmű, gyakran hibák is bekövetkeznek elkészítésük során. A szénák betakarítása, és tárolása során nem szabad megengednünk, hogy gombásodás induljon el pl.: nedvesség hatására. Számos gombafaj toxint kezd el termelni extrém körülmények hatására. Ilyen a fagy, a hideg is. Ezek a toxinok a fejlődésben, a szaporodásban is gátlóhatják állatainkat.

A szénafélék izletességében is nagy különbség mutatkozik. Általánosságban beszélhetünk arról, hogy a tejelő szarvasmarhának és a lónak jobb minőségű szénát adjunk, míg a húsmarhának meg kell elégedniük a rosszabb minőségűekkel is. A több fajt tartalmazó keverék szénák izletesebbek.

Gazdaságossági szempontból így a húsmarhák a nádképi csenkeszből készített, a kaszállón jóval nagyobb tömeget adó szénákból kapjanak. Lovaink szénájához, ha az jó minőségű, nem kell lucernát adnunk, legfeljebb csak a téli hónapokban. Akkor is irányadóként a maximum 3:1-es arányt kell szem előtt tartanunk. (Naponta egy étkezésre 3 rész fűszénát 1 rész lucernaszénát adjunk.). Lovaink kedvence a szénák közül a magyar roznok. Ezen kívül szívesen fogyasztják: a zöld pántlikafüvet, a taréjos búzafüvet, a csomós ebírt és a réti komócsint. Viszont a nádképi csenkeszből, a réti csenkeszből, illetve a veresnadrág csenkeszből készített szénákat nem kedvelik. Sőt még a zölden kedvelt eledeleik közé, miután szénát készítettek belőle.

Benyovszky Béla